

ความเห็นกรรมการตัดสินสารคดีเชิงข่าววิทยุกระจายเสียง รางวัล “สายฟ้าน้อย” ครั้งที่ ๑ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘

มีผลงานส่งเข้าประกวดทั้งหมดจำนวน ๙ เรื่องจาก ๖ สถาบัน

๑.รางวัลสารคดีเชิงข่าววิทยุ ดีเด่น ได้แก่

“สิทธิมนุษยชนกับการรับน้องในมหาวิทยาลัย” (๕:๔๘)

โดย ทีม อ่ำ อาร์ม เป็ด จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เรื่องย่อ ผู้ผลิต นำเสนอประเด็นการรับน้องในมหาวิทยาลัย ซึ่งกำลังกลายเป็นเรื่องที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในสังคม เนื่องจากนักศึกษาบางสถาบันจัดกิจกรรมรับน้องที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดข้อกังขาว่าการกระทำบางอย่างจะเข้าข่ายของการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม เห็นว่าการรับน้องไม่ใช่สิ่งที่เสียหายถ้าตั้งอยู่ในพื้นฐานของความสร้างสรรค์และไม่ละเมิดความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน

จุดเด่น

๑. ผู้ผลิตเลือกเรื่องที่ใกล้ตัวและกำลังอยู่ในกระแส ความสนใจของคนทั่วไป นำเสนอได้อย่างสร้างสรรค์ การเดินเรื่องกระชับ คมประเด็นได้ดี
๒. มีความพยายามหาแหล่งข่าวที่หลากหลาย เกี่ยวข้องกับเรื่อง มีเสียงประกอบจากพื้นที่ทำให้เรื่องน่าสนใจ
๓. เสียงผู้บรรยายหนักแน่น ชัดเจน และจูงใจ ในภาพรวมนำเสนอในเวลาที่เหมาะสม

จุดที่ควรพิจารณาปรับปรุง

๑. แม้จะนำเสนอข้อมูลและถามความเห็นจากหลายฝ่ายแต่ก็ยังไม่ครอบคลุม เพราะขาดส่วนที่สำคัญคือผู้ปกครอง หรือพ่อแม่ของเด็ก ซึ่งผู้ฟังอยากรู้ว่าคิดอย่างไรต่อเรื่องนี้ และการถามความเห็นจากแหล่งข่าว ยังขาดข้อมูลในเชิงลึก หรือเหตุผลประกอบที่ทำให้เรื่องน่าเชื่อถือและน่าสนใจแต่ก็เป็น การถามความรู้สึกมากกว่า ทำให้เรื่องขาดน้ำหนักไปอย่างน่าเสียดาย
๒. ประเด็นสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่กว้างขวาง และมีความเข้าใจในเชิงนามธรรมค่อนข้างมาก ดังนั้นควรระบุชี้ชัด หรือเจาะลึกเฉพาะเรื่องไปว่าสิทธิที่กล่าวอ้างถึงคือเรื่องใด เพื่อให้เรื่องมีความชัดเจนมากขึ้น
๓. ควรระมัดระวังความถูกต้องในการสะกดคำ หรือการใช้ภาษาไทยในบทวิทยุ เพราะอาจทำให้ความหมายบิดเบือนหรือเกิดความเข้าใจผิดได้

๔. การกำหนดชื่อเรื่อง มีผลต่อการรับรู้ของผู้ฟัง ดังนั้น เนื้อหากับชื่อเรื่องควรสอดคล้องและ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒.รางวัลสารคดีเชิงข่าววิทยุ ชมเชย ได้แก่

๒.๑ “ชีวิตในระบบกับเงินกู้ยืมนอกระบบ” (๔:๑๐)

โดย ทีม คนชอบเล่า จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เรื่องย่อ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินนอกระบบของนักศึกษาส่วนหนึ่งในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อ มาใช้ในกรณีที่มีเงินไม่พอใช้จ่าย แม้ว่าจะต้องเสียดอกเบี้ยเกือบเท่าเงินต้น โดยส่วนใหญ่นักศึกษาที่ กู้ยืมเงินจะนำเงินไปใช้จ่ายหมดไปกับการเที่ยวเตร่และติดการพนัน สะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาจริงที่ เกิดขึ้นในสังคม และยังไม่ถูกแก้ไข

จุดเด่น

๑. เลือกประเด็นได้โดดเด่นและน่าสนใจมาก เพราะยังไม่ปรากฏว่ามีการนำเสนอข้อมูลเหล่านี้ มาก่อน การขึ้นต้นและลงท้ายเรื่องทำได้ดีมาก ผู้ฟังได้น่าสนใจ

๒. มีผลกระทบค่อนข้างสูง

๓. กระบวนการผลิต วิธีเชื่อมร้อยเรื่องกับคลิปเสียงประกอบ มีความต่อเนื่อง

จุดที่ควรพิจารณาปรับปรุง

๑. ความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของเรื่องอย่างมาก สารวัตรสืบสวน ยศพันตำรวจตรี ไม่ใช่พลตำรวจตรี ที่มีตำแหน่งเป็นผู้บังคับการ

๒. การสัมภาษณ์แหล่งข้อมูล แม้จะครอบคลุมผู้กู้ ผู้ให้กู้ ตำรวจ แต่ก็น่าเสียดายที่ขาดอาจารย์ ผู้ปกครอง และนักกฎหมาย ซึ่งจะทำให้ความเห็นรอบด้านมากขึ้นและเพิ่มมุมมองต่อกรณีนี้ได้สมบูรณ์ ขึ้น นอกจากนี้ ประเด็นที่ถามแหล่งข่าวก็ยังไม่เจาะลึก ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ดีพอ เช่น ถามตำรวจเรื่อง ผลกระทบหรือผลเสีย หากใช้คำถามที่ดีน่าจะได้แง่คิดมากกว่านี้

๓. ควรปรับปรุงเรื่องเสียงบรรยายให้ราบรื่นกว่านี้ เพราะผลงานทางวิทยุ จะให้ความสำคัญกับ เสียงที่ได้ยินอย่างมาก ต้องสอดคล้องกับเรื่องที่กำลังจะเล่า และใช้ภาษาไทยได้อย่างชัดเจนถูกต้อง

๔. เรื่องราวจะมีความสมบูรณ์มากขึ้น หากได้นำเสนอถึงผลกระทบและความเสียหายที่ เกิดขึ้น ทั้งต่อตัวนักศึกษาผู้กู้ และภาพสะท้อนต่อสังคม ผลเสีย ยังชี้ไม่ชัด ควรเพิ่มเนื้อหามากกว่านี้ และทำบทสรุปให้ดึงใจคนฟังได้มากกว่านี้

ข้อสังเกต เรื่องที่มีผลกระทบสูง ทำไมผู้เกี่ยวข้องจึงไม่เข้ามาดูแล ปัญหาอยู่ที่ใด และจะมี ทางออกอย่างไร เหล่านี้ เป็นประเด็นที่สามารถไปหาคำตอบและนำเสนอให้เรื่องสมบูรณ์ได้ทั้งสิ้น

๒.๒ “หมู่บ้านขยะ” (4:20) โดย ทีม สหาย 2 จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เรื่องย่อ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชาวบ้านหนองปลิง อ.เมือง จ.มหาสารคาม ที่ต้องทนกับสภาพกลิ่นเน่าเหม็น ผุ้งแมลงวันและน้ำเน่าเสียจากกองขยะที่อยู่ห่างจากหมู่บ้าน 2 กิโลเมตร เนื่องจากเทศบาลเมืองมหาสารคามเข้ามาซื้อที่นา 49 ไร่ เพื่อเป็นที่ทิ้งขยะวันละ 35 ตัน โดยน้ำเน่าเสียได้ไหลลงลงมาในบ่อน้ำ ทำให้กุ่มหอยปูปลาที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ตายหมด เมื่อมีการร้องเรียนก็จะแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ สุดท้ายก็ยังมี การนำขยะมาทิ้งอยู่เหมือนเดิม

จุดเด่น

๑. เลือกประเด็นนำเสนอที่น่าสนใจ สร้างสรรค์ มีผลกระทบกว้างขวาง
๒. สะท้อนสภาพที่เป็นอยู่ของการเมืองท้องถิ่น และทำให้เห็นปัญหาของสังคม ของส่วนรวม ที่ต้องได้รับการแก้ไข
๓. การเรียบเรียงเรื่อง สื่อและทำให้เห็นภาพได้ชัดเจน ใช้ภาษาสื่อความได้ดีมาก บทและคลิปเสียง กระชับ

จุดที่ควรพิจารณาปรับปรุง

๑. การเลือกใช้เทคนิค Vox Pop (voice of people) โดยไปถามความเห็นของผู้คนที่หลากหลาย มาต่อกัน จะเหมาะสมกับการผลิตรายการที่ต้องการความเห็นต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เน้น ความสำคัญหรือต้องการรู้จักคนให้ข้อมูล แต่สำหรับกรณีนี้ เทคนิคดังกล่าวอาจไม่เหมาะสม เพราะ แหล่งข่าวบางคนจำเป็นต้องมีชื่อตำแหน่ง เพื่อให้รู้ว่าเป็นใคร เช่น ครู และคนสุดท้ายที่ผู้ฟังต้องเข้าใจ เอาเองว่าให้สัมภาษณ์ในนาม อบต. ทำให้ความน่าเชื่อถือของเรื่องลดลง เพราะเสียงสัมภาษณ์ไม่ระบุว่าเป็นใคร
๒. การใช้เสียงประกอบ ทุกเสียงที่ใส่ในเรื่องจะต้องมีความหมายและมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนว่า ใส่เพื่ออะไร ซึ่งจะต้องสอดคล้องและเสริมเรื่อง แต่กรณีนี้มีเสียงไซเรน ซึ่งความหมายในการรับรู้ของคนทั่วไป จะเกี่ยวกับอุบัติเหตุ ความตาย หรือเหตุวุ่นเหตุร้ายมากกว่ารถขนขยะ ดังนั้น จึงไม่ สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำลังจะเล่า
๓. แหล่งข้อมูล ควรไปหามุมมอง หรือสัมภาษณ์แหล่งข่าวอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้เรื่องแรงขึ้นและ รอบด้านกว่านี้ เช่น เจ้าหน้าที่เทศบาล องค์กรเอกชน เป็นต้น และควรให้ผู้แทนภาครัฐ อธิบาย แนวทางแก้ปัญหาด้วย
๔. ต้องระมัดระวังการใช้คำเฉพาะทางวิชาการ หรือศัพท์ที่ไม่เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง เพราะคนฟัง จะไม่เข้าใจ ทำให้ความน่าสนใจของเรื่องลดลง เช่น EM คืออะไร หากจำเป็นต้องใช้ก็จะ ต้องมี คำอธิบายสั้น ๆ ประกอบ

ข้อเสนอแนะภาพรวม

๑. ประเด็น ในแต่ละเรื่อง ควรกำหนดประเด็นหลักให้ชัดเจนว่าต้องการสื่อสารในเรื่องใด และมุ่งหาข้อมูลที่จะสลักในเรื่องนั้น เมื่อเริ่มต้นด้วยเรื่องใด ก็ควรต้องจบและสรุปในเรื่องเดียวกัน ไม่ แดกประเด็น แม้หากจะมีมากกว่าหนึ่งประเด็น แต่ก็ต้องวางน้ำหนัก เรื่องหลัก เรื่องรอง
๒. เสียงประกอบและผู้บรรยาย ผลงานวิทยุจะให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง ดังนั้น ทุก

เสียงที่ผู้ฟังได้ยินจะต้องมีความหมายและเกี่ยวข้องกับเรื่อง ทั้งเสียงสัมผัส เสียงประกอบ ดนตรี เสียงบรรยาย

จังหวะและเวลาที่ใส่ ก็มีความสำคัญ เพราะหากยืดยาวมากไปก็ทำให้น่าเบื่อ สั้นเกินไปก็ฟังไม่รู้เรื่อง

หากมีเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวในพื้นที่ และนำเสียงที่เกิดขึ้นมาประกอบ ก็จะเพิ่มความน่าเชื่อถือและทำให้น่าสนใจมากขึ้น เช่น พูดถึงเรื่องรับน้อง ก็มีบรรยากาศการเชียร์ หรือรับน้อง พูดถึงมือบหรือการประท้วง ก็ได้ยินเสียงการปราศรัย เป็นต้น ทั้งนี้ เสียงประกอบ ไม่จำเป็นต้องเป็นดนตรีเสมอไป โดยเฉพาะข่าว ซึ่งนำเสนอข้อเท็จจริงและต้องไม่มีความเห็นของผู้สื่อข่าว ไม่นิยมใช้ดนตรีประกอบ นอกจากนี้ยังต้องระมัดระวังการเลือกดนตรีที่จะใช้ด้วย เพราะหากไม่สอดคล้องกับเรื่องก็จะทำลายเรื่องไปเลย และหากเป็นดนตรีซึ่งแต่งเพื่อจุดประสงค์อย่างหนึ่ง แต่กลับนำมาใช้สื่อความหมายอีกอย่างหนึ่ง คนฟังก็จะเข้าใจไปคนละแบบกับสิ่งที่คนทำอยากจะสื่อสารด้วย

ส่วนการใช้เทคนิค vox pop หรือแทรกเสียงสัมภาษณ์แหล่งข่าว ควรเรียบเรียงบทก่อนปล่อยเสียงให้สอดคล้องกับเสียงที่จะใส่ และควรเกริ่นหรือสรุปเรื่องนำเพื่อสร้างความเข้าใจกับคนฟังก่อน ไม่ใช่ตัดเสียงใส่ทันที ทำให้กระโดดไม่น่าฟัง และไม่เข้าใจเรื่อง

คุณภาพของเสียงสัมภาษณ์หรือเสียงประกอบ มีผลอย่างมากต่อผู้ฟัง ดังนั้น ต้องบันทึกด้วยอุปกรณ์ที่ดี เก็บเสียงมาอย่างชัดเจน ระวังให้เกิดเสียงรบกวนน้อยที่สุด หากได้เสียงที่ไม่ชัด ฟังไม่รู้เรื่อง เทคนิคคือ นำเสนอสั้น ๆ หรือไม่ใช่เลยแล้วเลือกสรุปความให้ผู้บรรยายพูดแทน ระดับเสียงบรรยายกับเสียงแทรก ก็ควรใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกันมาก

ผู้บรรยาย มีความสำคัญมาก เป็นคนที่จะเชื่อมร้อยส่วนต่างๆ ของเรื่องให้ราบรื่น เข้าใจง่าย ดังนั้นต้องเป็นผู้ใช้ภาษาไทยได้ดี อักษร ควบกล้ำถูกต้อง ไม่รวบคำ น้ำเสียงมีชีวิตชีวา เป็นการเล่าเรื่องไม่ใช่การอ่านให้ฟัง และต้องเลือกเสียงที่เข้ากับเรื่อง

๓. การเขียนบท วิทยุ ต้องใช้ทักษะการฟัง ซึ่งผู้ฟังจะไม่มีโอกาสฟังซ้ำ เพราะนำเสนอเพียงครั้งเดียวแล้วก็ผ่านเลยไป ดังนั้น การเขียนบท จึงต้องคำนึงถึงความกระชับ ไม่ยืดเยื้อ ใช้ภาษาที่ฟังแล้วเห็นภาพชัดเจน ไม่ใช่คำซ้ำซ้อน

ระวังการใช้ภาษาต่างประเทศ หากมีคำไทยก็ควรใช้คำไทยแทน เช่น เปอร์เซ็นต์ ควรเป็นร้อยละ ไม่ใช่ศัพท์เฉพาะซึ่งไม่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป

๔. แหล่งข้อมูล ต้องหลากหลายและรอบด้าน อีกทั้งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอย่างแท้จริง น่าเชื่อถือ และต้องระบุชื่อ ตำแหน่ง หรือบอกเล่าให้คนฟังรู้ว่า เป็นใคร สำคัญกับเรื่องอย่างไร

๕. ความถูกต้องของข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นผลงานประเภทใด ความถูกต้องของข้อมูลรวมทั้ง ชื่อยศ ตำแหน่งของแหล่งข่าว เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเมื่อนำเสนอผิดพลาด เท่ากับทำลายความน่าเชื่อถือของเรื่องทันที ดังนั้น ต้องตรวจสอบให้แน่ใจก่อนนำเสนอออกอากาศ การป้องกัน จะดีกว่าการตามแก้ไขในภายหลัง

